

دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز

دانشکده هنر و معماری

گروه ارتباط تصویری

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.A)

گرایش: ارتباط تصویری

عنوان

بررسی نماد خورشید در آئین میترائیسم و بکارگیری آن در

طراحی وب سایتهای تبلیغاتی

استاد راهنما

سرکار خانم ملک افضلی

استاد مشاور

جناب آقای شهرام گلپریان

پژوهشگر

مهتاب کاظمی

زمستان 1388

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	فصل اول
۶	مقدمه
۶	مهرپرستی یا آیین مهر یا میترائیسم
۱۰	۱-۱ مهر و خورشید
۲۶	۲-۱ بررسی نشانه شناسی تطبیقی در عناصر تجسمی
۳۰	گیاهان و میوه ها؛
۳۰	حیوانات
۳۲	عناصر محتوایی
۳۳	۳-۱ از مهراب تا محراب
۳۸	۴-۱ عرفان و تصوف در کیش میترائیسم
۴۹	۵-۱ ساختار اساطیری، و نمادهای آیین های خورشید پرستی
۶۷	۶-۱ تأثیر میترائیسم بر مسیحیت
۷۴	۷-۱ زرتشت در آیین میتراپی
۷۹	۸-۱ میترائیسم، مشترک میان ایران و روم
۸۲	مقدمه
۸۲	وب (web)
۸۳	۱-۲ طراحی صفحه های رسانه وب
۸۴	۱-۱-۲ استانداردهای وب
۸۵	۲-۱-۲ انواع سایت
۸۹	۳-۱-۲ مزایای استفاده از وب سایت

۹۲ ۳-۲ طرح وب سایت
۹۵ ۳-۲ آشنایی با انواع محیطهای طراحی وب
۹۷ ۴-۲ ده قانون طراحی وب
۱۰۳ ۵-۲ بررسی جایگاه گرافیک در طراحی وب سایت
۱۰۷ ۱-۵-۲ طراحی لوگو و آرم
۱۰۸ ۲-۵-۲ متن و صفحه آرایی
۱۱۲ روشهایی برای ایجاد تاکید در متن:
۱۱۴ ۳-۵-۲ رنگ
۱۱۴ رنگ های صفحات وب
۱۱۷ ۴-۵-۲ تصاویر GIF و JPEG
۱۲۱ دکمه‌ها و حالت‌های مختلف آنها:
۱۲۳ ۵-۵-۲ گرافیک حرفه‌ای و سه بعدی در صفحات وب
۱۲۶ ۶-۵-۲ بنرها
۱۲۸ ۶-۲ انواع حالت‌های صوتی
۱۲۹ مقدمه
۱۲۹ جوانب رنگ
۱۳۱ ۱-۳ روانشناسی رنگ
۱۳۳ ۱-۱-۳ احساس دل‌تنگی
۱۳۷ ۲-۱-۳ چند فرهنگه
۱۴۰ ۳-۱-۳ با طراوت و شاد
۱۴۳ ۴-۱-۳ خاکی و ملایم
۱۴۶ ۵-۱-۳ شاد و سرزنده
۱۴۹ ۶-۱-۳ رمانتیک و عاشقانه

- ۱۵۲..... ۷-۱-۳ پر انرژى و فعال
- ۱۵۵..... ۸-۱-۳ آرام بخش
- ۱۵۸..... ۹-۱-۳ کلاسیک
- ۱۶۰..... ۱۰-۱-۳ تهور
- ۱۶۳..... ۱۱-۱-۳ ملایم و آرام
- ۱۶۶..... ۱۲-۱-۳ نشاط بخش
- ۱۶۹..... ۱۳-۱-۳ پر تکاپو
- ۱۷۲..... ۱۴-۱-۳ صمیمی و دوستانه
- ۱۷۵..... ۱۵-۱-۳ پر طراوت و شاد
- ۱۷۸..... ۱۶-۱-۳ حرفه ای
- ۱۸۱..... ۱۷-۱-۳ زیبا و برازنده
- ۱۸۴..... ۱۸-۱-۳ مطبوع و خوشایند
- ۱۸۸..... ۲-۳ پیشروی در آینده وب سایت
- ۱۹۶..... منابع و ماخذ فارسی
- ۱۹۸..... منابع و ماخذ لاتین
- ۱۹۹..... منابع و ماخذ اینترنت

بیان مسئله:

تبادل اطلاعات در زمان حال به شکل الکترونیک و گسترده ای در جهان در جریان است. تمامی مؤسسات اعم از شرکت ها و سازمان های دولتی و تمامی مؤسسات خصوصی برای برقراری ارتباط مناسب با مخاطبین خود از قرار دادن آن اطلاعات در شبکه جهانی اینترنت سود می بردند که این مهم مسئله طرح این پایان نامه است.

از آنجا که این موضوع به شکل عمومی در دهه اخیر رایج و گسترده شده و بیشتر تحقیقات و جستجو ها پیرامون چگونگی های آن در خارج از ایران طرح شده است. اگر چه مواردی در بین دانشجویان به ویژه دانشجویان رشته های کامپیوتر و گرافیک مورد بررسی قرار گرفته است ، با توجه به تحولات سریع و روز به روز موضوع، مطلب برای مطالعات مجدد جای تحقیق و بررسی بسیاری دارد.

اهداف:

هدف از انجام این پژوهش بررسی فرهنگ بصری در آئین متیرانیسم و نماد خورشید و ویژگی های این آیین کهن است . بررسی نقش ارتباطات الکترونیک و مفهوم شبکه جهانی وب و نقش گرافیک به عنوان هنری بصری و یافتن راه حل هایی مناسب در ارتباط با فرهنگ سنتی و نماد های این مرز و بوم و بکارگیری مناسب آنها در ارائه طراحی صفحات وب از اهداف دیگر این پژوهش می باشد.

روش تحقیق:

این پژوهش با استفاده از مطالعات کتابخانه ای بررسی اسناد و مدارک و منابع فارسی، لاتین و مقاله هایی که در این زمینه به چاپ رسیده و مراجعه به سایت های طراحی شده جهانی و نمونه های ایرانی به صورت پایان نامه مکتوب شده است.

مقدمه

امروزه طراحان وسایل ارتباطی با استفاده از فنون ارتباطی و در سایه پیشرفت های شگفت انگیز فناوری اطلاعات و ارتباطات در تلاشی مستمر سعی دارند تا طرز فکر، شیوه های رفتار، معیارها و ترجیحات فردی و اجتماعی و به طور کلی ساختار و روش زندگی مردم را هدایت و تنظیم کنند.

تبلیغات یکی از این شیوه های ارتباطی است که در اشاعه اندیشه ها، فروش محصولات و خدمات، ایجاد تصویری مناسب برای مؤسسات و شرکت ها، ترویج آرمان ها و تقویت پایگاه و ایجاد محبوبیت فرهنگی، سیاسی، اجتماعی، اطلاع رسانی و بسیاری موارد دیگر کاربرد فراوانی یافته است. تبلیغات در واقع صنعتی گسترده است و برخورداری از جاذبه های لازم در اجرا را دارند.

در سال های اخیر اینترنت یکی از رایج ترین واژه های جهان و حتی کشور ایران است و از این روتقریباً اغلب مردم با مفهوم اینترنت به عنوان یک شبکه جهانی آشنا هستند اما فراگیر شدن آن از زمانی صورت گرفت که ایده ایجاد صفحات وب در این شبکه محقق شد. اگر اینترنت نقطه اوج عصر اطلاعات فرض شود، می توان از وب به عنوان نقطه اوج اینترنت یاد کرد.

در وب نه تنها شبکه های کامپیوتری با هم شبکه می شوند بلکه هر فرد این امکان را دارد تا صفحه خاص خود را در شبکه جهانی به نمایش بگذارد صفحه ای که می تواند معرف محصول، شرکت فرد یا گروه، ایده، خبر و یا هر موضوع دیگری باشد همچنین از طریق وب مشخص می تواند به صفحات دلخواه خود دسترسی پیدا کرده و اطلاعات لازم را بدست آورد.

از آنجا که صفحات وب تصویری می باشند و طراحی مناسب صفحات وب برای یک موضوع می تواند باعث جذابیت آن صفحات شود، به همین دلیل حضور طراحان گرافیک برای این کار ضروری خواهد بود.

در گرافیک جذب مخاطب شرط مهمی است، از آنجا که مخاطبین در اینترنت به افراد خاص در یک منطقه و با فرهنگی مشخص خلاصه نمی گردند با توجه به وسعت جهانی طراحان گرافیک به طراحی صفحات وب می پردازند، اما با توجه به اینکه آیین ها نشان دهنده فرهنگ و نحوه تفکر مردمان در دوران های کهن و سخنگوی بازمانده های گرانبهایی هستند که نماینده تداوم زندگی فرهنگ یک ملت و به نوعی تاریخ آن است، به بررسی ویژگیهای بصری به ویژه فرهنگ بصری این مرز و بوم می پردازیم و همچنین به دنبال یافتن راه حل هایی مناسب در بکارگیری نمادهای بصری در طراحی وب سایتهای تبلیغاتی هستیم.

در فصل اول این پژوهش به معرفی میتراایسم یا مهر پرستی و پیشینه آن و ویژگی های این آیین کهن و نیز پیدایش آن می پردازیم و نشانه های آنرا در این آیین ها مورد بررسی قرار می دهیم.

در فصل دوم پس از ارائه تعاریف اینترنت و مفهوم شبکه جهانی وب و اجزاء تشکیل دهنده یک صفحه وب سایت به نقش گرافیک به عنوان هنری بصری در طراحی صفحات وب می پردازیم.

شناخت و چگونگی طراحی این صفحات خود مقوله ای است که طراحان گرافیک باید توجه بیشتری به آن داشته باشند. طراحی صفحات وب نیز تخصص جدیدی در دنیای گرافیک به شمار می آید، هر چند

ساخت این صفحات کار یک گروه متخصص می باشد ولی طراحی گرافیک آن وظیفه گرافیست است و

دست اندرکاران باید در این رسانه به درستی از خدمت ایشان بهره گیرد

در فصل سوم به جواب رنگ و روانشناسی رنگ ها در بکارگیری وب سایت ها همراه با مفاهیم آن

پرداخته می شود.

امید است که این پژوهش مورد نظر اساتید، صاحب نظران و فعالان عرصه تبلیغات و گرافیک قرار گیرد

و کاستی های آن را ضمن گوشزد به نگارنده به بزرگواری خود ببخشایند.

مقدمه

مهرپرستی یا آیین مهر یا میترائیسم

در باره آفرینش در آیین مهر بسیار گفته‌اند ولی مهر خدای آفریننده نبوده‌است. شکل قدیمی مهر در زبان اوستا میتر و در زبان رایج قبل از آن یعنی پهلوی میتر و در زبان کهنتر از همه اینها یعنی سانسکریت میترا است. آیین مهری آیین سربازی است. راست‌گویی و درست‌پیمانی از مهم‌ترین مشخصه‌های این آیین است. آیین مهری بیش از هر آیینی به زنان اهمیت می‌دهد.¹

در یشت 10، مهر یشت، میترا ناظر بر انسانها و اعمال، توافق‌ها، و قراردادهای آنهاست. او انسان را به راه راست (اشه) هدایت می‌کند، و آنها را از حمله در امان نگاه می‌دارد. در مقام خدای کنترل‌کننده نظم کیهان، یعنی شب و روز و تغییر فصول، با آتش و خورشید در پیوند است، و سرانجام، هم در ایران، هم در هندبه عنوان خدای خورشید شناخته شد. (ورمازن، 1375، 12)

در یشت دهم اوستا باز صحبت از مهر می‌شود: "تو از مردمانی که حسن نیت نسبت به مهر دارند، مهر دارنده زمین‌های فراخ است. آرزو می‌کنیم که مهر پیروز، پادشاه شکوهمند مردمان روی زمین، مهر زورمند، مهری که بر او نماز می‌گزارند، به کمک ما بشتابد." (کریس، 1376، 12)

¹ 1- <http://parsangel.parsiblog.com/Archive121990.htm>

مهر همراه با خورشید از مشرق به مغرب می رود و پس از فرو رفتن خورشید نیز به زمین می آید و بر پیمانها نظارت می کند و برای بهتر انجام دادن چنین وظیفه ای صفت خدای همیشه بیدار را دارد و هرگز خواب به چشمانش نمی آید. (ژاله آموزگار، 1384، 22)

مهر یا میترائیسم، آیینی رازآمیز بود که بر پایه پرستش ایزد ایرانی، خدای خورشید، داد، پیمان و جنگ یعنی میترا در دوران پیش از آیین زرتشت بنیان نهاده شد. این آیین بعدها توسط سربازان رومی دگرگون شده و به سرزمینهای امپراطوری روم برده شد و در طول سده‌های دوم و سوم پس از میلاد، در تمام نواحی تحت فرمانروایی روم، در سرزمین اصلی اروپا، شمال افریقا و بریتانیا برپا بود. گرچه پس از پذیرفتن آیین مسیحیت توسط امپراطور کنستانتین در اوایل سده چهارم میلادی، این دین رفته رفته محو شد، اما تاثیری به سزا بر ادیانی چون مسیحیت و مانویت بر جای گذاشت.

نخستین گروه آریاییهایی که وارد فلات ایران شدند کاسپی ها بودند که در منابع سومری به آنها خورشیدپرست گفته می شد. پس از آن هیتیها و میتانیها دو قوم بعدی آریایی منطقه بودند. که باهم همسایه بودند. و در پیمان نامه‌های میان خود به میترا سوگند می خوردند. (در حدود 3500 سال پیش از میلاد مسیح). شاید سرچشمه آیین مهر از قوم مغان که یکی از قبایل مادها بوده اند، باشد.

در زمان هخامنشی مهر همپایه اهورامزدا و آناهیتا بوده است. هرودت میگوید مهر از ایزدان به نام ایرانی بوده است و به نام او سوگند یاد می کردند و شاه ایران تنها در جشن مهرگان مست میشده است. دین مهر 8 هزار سال قدمت دارد.

شاهان اشکانی به آیین مهر اعتقاد داشتند و در زمان آنها بود که این آیین جهانی شد. آنان نیز به مهر سوگند یاد می کردند.

شاپور دوم ساسانی به مهر سوگند خورد که آسیبی به پادشاه ارمنستان نمی‌رساند. در نقش رستم هم میترا دیده می‌شود همچنین بر بالای دو طاق کوچک و بزرگ در کرمانشاه موسوم به طاق بستان دو فرشته میترا وجود دارند.

در آسیای کوچک (صغیر) فریگی ها و پیتی ها مهر پرست بودند. مهرداد بزرگ هم مهر پرست بود. در اروپا هم این آیین از سده نخست میلادی در شاهنشاهی روم همه گیر شد و بنا به روایتی دیگر مدتی پیش از آن به اروپا راه یافت. این دین در سده‌های سوم و چهارم میلادی به اوج خود رسید و بویژه در میان سربازان رومی باورمندان بسیاری داشت. پس از فرمان تئودوس یکم در 391 میلادی که طی آن همه کیش‌ها و آیینهای غیرمسیحی ممنوع اعلام شد آیینهای مهرپرستی نیز در مغرب‌زمین رفته رفته از رواج افتاد. گرچه نمادها و پرستشگاه‌های آن در سراسر اروپا و مفاهیم آیین مسیحی و رفتارهای مسیحیان باقی مانده‌است.

دین شناسان و کارشناسان تاریخ ادیان بر این باورند که میترایسم و ویژگیهای متعلق به آیین مهر پایه و اساس تولد حضرت عیسی مسیح (ع) شده است. دو عنصر اعتقادی مسیحیان یعنی روز 24 دسامبر که به گمانی زاد روز حضرت عیسی مسیح (ع) دانسته شده و نیز روز یکشنبه که به معنای روز خورشید یا روز میترا می باشد ، به تعبیری از نشانه های بارز و پذیرفتنی میترای - مسیحی می باشند. در اروپا بسیاری از خدایان محلی را همدم مهر دانسته‌اند و اساطیر محلی را به افسانه مهر پیوند زده‌اند.

• تولد مهر

شب یلدا شب تولد مهر بوده است در این شب میترا از دل سنگی درون غاری به دنیا می‌آید. در هنگام تولد تنها یک کلاه بر سر دارد و شمشیر و تیر و کمان در دست. برخی زاده شدن مهر از درون سنگ را استعاره از فروغ ناشی از برخورد دو سنگ به هم می‌دانند. میترا به هنگام تولد کره‌ای در دست دارد و دست دیگرش را بر دایره بروج گرفته است.

به عقیده برخی، مهر از پاک بانوی باکره‌ای به نام آناهیتا در دریاچه هامون به دنیا آمد در حالی که آن دو را دریایی از گل نیلوفر در برگرفته بود. فردوسی در شاهنامه میترا را فریدون و آناهیتا را فرانک نامیده است. زرتشتیان معتقد اند که میترا از نژاد زرتشت است. به عقیده آنان تخمه پاک زرتشت در دریاچه هامون پراکنده است و هر هزار سال یکبار بانوی باکره‌ای که در آن استحمام می‌کند بار دار شده و اولین آنان میترا بوده است و آخرین آنان منجی آخرالزمان خواهد بود مهر پرستی یک دین جهانی بوده و در فرهنگ و تمدن جهان و ادیان دیگر تأثیر گذاشته است.¹

1- <http://parsangel.parsiblog.com/Archive121990.htm>

1-1 مهر و خورشید

در بین النهرین، «شَمَش»^۱ ایزد خورشید بود و در دستش شیئی را نگاه می داشت که به تیغۀاره همانند بود و سوار بر گردونه‌اش به سوی باختر می راند. یکی از ایزدان آتش که نماد زمینی خورشید است در بین النهرین «جَبیل»^۲ نام داشت که فرزند «آنو» خوانده می‌شد. از دیگر ایزدان آتش، «نوسکو»^۳ است که نشانه‌اش چراغی به شکل صندل چوبی بود. وی نمایانگر آتش مقدسی بود که هدایای بر آتش سوخته را می‌پذیرفت و بوی خوش آنها را برای ایزدان فراز می برد. پس او را پیام آور بلند پایه «بعل» خواندند و در قربانی‌ها بدو توسل می جستند.

در مصر، خورشید عنوان بزرگترین خدا را داشت. خورشید را گاهی با نام «رع» یا «رع»^۴ می پرستیدند و آن را پدر درخشنده‌ای می دانستند اما گاه «آتوم»^۵ خدای آفریننده جهان مادی عنوان خدای خورشید را می‌گیرد و در مقام خدای «خورشید یکتا» جای می گیرد.

در یونان باستان، «هلیوس»^۶ پیش از جانشین کردن «آپولو»^۷ در اسطوره‌های جدید یونان و روم، خدای خورشید بود.

در ریگ ودا، «میترا»^۸ که از کهن‌ترین خدایان آریایی است، خدای خورشید دانسته است. گرچه «سوریا»^۹ نیز گاه خدای خورشید دانسته شده است، اما همواره از او به عنوان چشم آسمان یا چشم میترا نام برده شده است و هرگز اهمیت میترا را نداشته است. و به عنوان یکی از نام‌های میترا ذکر شده است. ایزد

¹ - Shamash

² - Gibil

³ - Nusku

⁴ - Re

⁵ - Autm

⁶ - Helios

⁷ - Apollo

⁸ - Mithra

⁹ - Surya

آتش که نماد خورشید در روی زمین است، «آگنی»¹ است، که آتش پاک جاویدان است و عامل بخشندۀ حیات، و دهانش محراب مقدس است. که هدایا و نذرهای قربانی را در آن می ریختند.

احتمالاً از زمانی که بشر به زندگی کشاورزی روی آورد و دریافت که نور و حرارت خورشید سبب باروری زمین و پرورش گیاهان و موجب گرم کردن و نیرو بخشیدن به انسان می شود، خورشید به جای ماه ستایش شد. خورشید با گرما و نور خود در روز باعث نابودی دیوها و پلیدیها می شد.

در زمان پرستش خورشید، زمین را مانند خدای ماده‌ای می دانستند که اشعه سوزان خورشید آن را آبستن می‌کرد. به همین دلیل مردم آن زمان خورشید را چون پدر هر جاندار می پرستیدند.

از این پس اکثر مظاهر ماه از جمله جانوران شاخدار از منسوبات خورشید گشتند و بیشتر خدایان وابسته به خورشید، صورت‌های تغییر شکل یافته خدایان ماه هستند.

خورشید مظهر گرما، نور، خشکی و تابستان بود شیرها و حیوانات شاخدار، منصوب به خدای خورشید شدند. بز کوهی و گل چند پری که در میان شاخ‌هایش ترسیم می‌شد، نماد خورشید بودند.

گراز که سابقاً حیوان متعلق به ماه بود، اکنون جزو حیوانات خورشید گشت. از پرندگان، کبوتر و خروس که بیک بیداری مؤمنان است نیز وابستگان خورشیدند.

از گل‌ها و گیاهان، نیلوفر آبی (یا لوتوس)، گل آفتابگردان؛ از درختان، نخل که پیش از این نماد ماه بود؛ و سرو و کاج نمادهای خورشیدند. از عناصر، آتش و از رنگ، سرخ و زرد و از فلزات، طلا، منسوب به خورشید هستند. شکل هندسی مربوط به خورشید دایره است و اگر تجسم انسانی بگیرد، معمولاً آن رابه شکل جوانی زیبا نمایش می دهند ستاره شناسان قدیم برج «اسد» (شیر) را خانه خورشید می دانستند.

خورشید در برخی مناطق رمز بی مرگی و رستاخیز است.

¹ - Agni

دور هر روزه خورشید، رمز زندگی انسان تلقی شده است. طلوع، به اوج رسیدن و غروبش با مراحل مختلف زندگی انسان: تولد، رشد، افول و مرگ برابری یافته است. خورشید غالباً در مرکز کیهان تصور شده و نشانه عقل عالم است.

خورشید همواره مظهر عمر جاویدان و شکوه و جلال سلطنت شمرده شده است، تا آنجا که تاج پادشاهان همواره دارای کنگره یا شعاع نور یا بال بوده است.

داستان خلقت مشی و مشیانه به صورت دو بوته ریواس که از نطفه کیومرث که در خورشید تصفیه شده و بر زمین پاشیده شده بود به وجود آمده‌اند نشان دهنده اهمیت خورشید و پیوند انسان و خورشید است. علاقه دیرینه به خورشید در دین مسیحیت نیز نفوذ کرده است، تا آنجا که مسیح غالباً به خورشید تشبیه شده است.

سنت پرستش مهر به دوران‌های بسیار کهن بر می‌گردد. در هند دوران ودایی نام او به صورت «میتره» با مفهوم پیمان و دوستی ظاهر می‌شود و یکی از خدایان گروه فرمانرواست و با «ورونه» جفت جاویدانی را تشکیل می‌دهند که از سوی مردم به یاری خوانده می‌شوند. در سنت هندی نیز میترا گردونه‌ای درخشان و اقامتگاهی زرین دارد. میترا در هند خدایی است بسیار کهن و احتمالاً پس زر دشتی، ولی در سنت دینی زردشتی، در مقامی پایین‌تر از اورمزد قرار می‌گیرد و آفریده او محسوب می‌شود تا از آفرینش او پاسداری کند. او خدای پیمان است و پیمان‌ها و نظم و راستی را نگاهبانی می‌کند. وظیفه مهم او نظارت بر همه پیمان‌هاست، حتی پیمان زناشویی او با هر که پیمان شکنند دشمنی می‌کند و در این صورت به خدای جنگ مبدل می‌شود. البته باید گفت که مهر با خورشید متفاوت است. مهر یا میترا پیش از خورشید ظاهر می‌شود و همراهی او با خورشید باعث شده است که بعدها مهر معنی خورشید پیدا کند.

مهر ایزد فروغ و روشنایی و از بزرگ‌ترین ایزدان آیین زردشتی است. مهر در زبان فارسی به معنی خدا، ایزد فرشته، میانجی، سوشیانس، آفتاب، روشنایی، پیمان، محبت، عشق، دوستی، حقیقت، رهاننده، نگهبان پیمان‌ها، خانه، کشور، دودمان و جنگجویان و سرزمین آریایی، مظهر راستی، درستی، مهر و دوستی، ماه هفتم و روز شانزدهم هر ماه آمده است. به نوشته اوستا، مهردارنده دشت‌های فراخ است. او کیفر دهنده پیمان شکنان و ایزد دلیری و جنگ است.

مهر به معنی محبت است و این ایزد از سخاوت یکسان و داد و دهش مساوی خویش «مهر» نامیده می‌شود.

در اوستا «مهریشت» به این ایزد تعلق دارد. مهر همراه با خورشید که چشم اورمزد نامیده شده است از مشرق به مغرب می‌رود و بر پیمان‌ها نظارت می‌کند و برای بهتر انجام دادن چنین وظیفه‌ای، صنف خدای همیشه بیدار را دارد. در اوستا در مهر یشت از مهر به عنوان باران باراننده نیز یاد شده است. مهر دارای گردونه‌ای است که چهار اسب سپید آن را می‌کشند.

چرخ، خود نمادی از مهر است. پرتوهای خورشید به پره‌های چرخ شبیه‌اند که محورش همچون مرکزی بی حرکت، نمایانگر مبدأ اصلی است.

آتش مظهر نور و گرما و نماد زمینی خورشید است. آتش سودمندترین و لطیف‌ترین عنصر دانسته شده است و این اعتقاد وجود داشته که آتش، آفریده اهورامزدا و واسطه‌ای میان مخلوق و خالق بود که دعاها و رازو نیازهای روحانی بندگان را بر بال‌های زرین و افراشته خود به سوی اهورامزدا می‌برد.

این ایزد پسر اورمزد به شمار آورده شده و آتش روشن نشانه مرئی حضور اورمزد است آتش در آیین مزدیسنا نماد زندگی است، و در عین حال نابوده کننده. آتش به دلیل پاکی، و پاک کنندگی، درخشندگی، نظافت، برومندی و فساد ناپذیری در نظر زرتشتیان، کامل‌ترین نشان خداوندی است.

ایزد آتش در آیین زردشتی «آذر» نام داشت و نهمین ماه در فارسی باستان «آتریادیه»¹. یعنی ماه ستایش آذر یا آتر خوانده می شد و امروزه آذرماه نام دارد. علاوه بر آن روز نهم از هر ماه نیز به نام این ایزد خوانده شده است همچنین پاسبانی آتش در ایران قدیم را مخصوص «اردیبهشت» می دانستند.
(عبداللهیان، 1378، 53)

¹ - Athryadya

نمادهای گیاهی مربوط به مهر و خورشید

توضیح نماد	نماد	شکل نماد
<p>گل لوتوس را اصطلاحاً گل خورشید می گویند، این گل متعلق به مهر و سمبل تکامل و جوهر زندگی است. سمبل آفتاب و نیروی آن که نگهدارنده زمین است. این گل همچنین مظهر عطوفت، و در ایران و مصر علامت مقام سلطنت بوده است.</p>	گل لوتوس یا نیلوفر آبی	
<p>درخت سرو یا کاج ویژه خورشید است. درختی همیشه سبز و باطراوت کنایه از بهار است، اما در این رابطه برخی او را وابسته ماه می دانند در عین حال مظهري از جنبه مفرح و مثبت زندگی است. از این رو هنوز هم مکانهای مذهبی در ایران با سرو احاطه می شوند زرتشت دراوستا به نوعی از سرو اشاره می کند و آن را درختی بهشتی خطاب می کند که برگش دانش است و برش خرد، و هر کس میوه آن را بچیند جادودانه خواهد بود.</p>	سرو	

نمادهای حیوانی مربوط به مهر و خورشید

شکل نماد	نماد	توضیح نماد
	عقاب یا شاهین	این پرنده نشانه اقتدار و توانایی و جلال و عظمت بوده است و پرش آن به فال نیک گرفته می‌شد. در دوران باستان سمبل قدرت و فر شاهی بوده است. گاه حتی تنها یک جفت بال او نمادی از قدرت است.
	عقاب با بالهایی شبیه به نماد شانه‌ای باران است.	پرنده‌ای است بلند آشیان، سبکسر، تند نگاه، تیز بانگ، ستبر نوک و سهمگین چنگال عمر طولانی دارد. در توانایی و شکوه سرآمد پرندگان و شاه مرغان در فارسی (اله) نامیده می‌شود نقش شاهین بر سفالینه‌ها نشانه برتری حمایت و مظهر خدای توانایی است. در عیلام مظهر خدای «این شوشیناک خدای حامی شوش بود. شاهین با بال‌های گشوده مظهر حمایت الهی و خدای حامی است. در حال پرواز تمامی موجودات روی زمین را تحت نفوذ خود دارد، نشانه تفوق و ایزد حامی می‌باشد در یونان قدیم از مقدس‌ترین مرغان بود و مظهر هر نوع جلال و جبروت به شمار می‌رفت. ایزد بهرام، فرشته پیروزی و نگهبان فتح و نصرت در هفتمین تجلی خود رد پیکر «وارغن» که مرغ مرغان نامیده شده و صفات شاهین را دارد و از زرتشت حمایت می‌کند